

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Природничий факультет
Міністерство науки і вищої освіти Республіки Польща
Поморська академія у Слупську
Інститут біології та охорони довкілля

Перша міжнародна конференція молодих учених
«ХАРКІВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ ФОРУМ»

Харків, 19-20 квітня 2018 року

обумовлені в розвитку здібності (ознаки, функції, властивості), які фенотипічно формуються тільки у зрілому віці. За особливостями формування першої групи ознак, очевидно можна робити прогноз майбутнього прояву ознак другої групи (Сергієнко, 2009).

Маркерами є стійкі ознаки організму, жорстко пов'язані з його генотипом, за якими можна судити про ймовірність прояву іншої, важко визначається характеристики організму, і досить легко визначаються. Генетичні маркери мають жорстку генетичну детермінованість, повністю проявляються і добре виражені в наступних поколіннях, вони практично мало залежать від факторів зовнішнього середовища і не змінюються протягом життя.

Генетичні маркери використовуються в індивідуальному прогнозі розвитку певної ознаки (чи в цілому рухової обдарованості) в системі спортивного відбору. Найбільш популярними тут є морфологічні генетичні маркери. Серед них найбільш дослідженими є дерматогліфічні генетичні маркери (Бубнов, 1998). Серологічні і морфометричні маркери особливостей будови руки потребують ще значної розробки. Тому актуальною, на наш погляд, є вивчення проблеми асоціації груп крові системи АВ0 і психомоторики людини. За останні роки накопичені дані про роль окремих груп крові (системи еритроцитарних антигенів АВО, лейкоцитарних антигенів HLA та ін.), як важливих вроджених ознак організму - так званих генетичних маркерів.

Метою роботи є виявлення схильності до занять баскетболом за допомогою генетичного маркеру, а саме групи крові, для подальшого формування програми розвитку здібностей.

Нами обстежені вибірки спортсменів-баскетболістів з обласного лікарсько-фізкультурного диспансеру, факультету фізичного виховання та спорту, а також з команд, що приїздили на змагання з баскетболу у Харків та юнаків – не спортсменів ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Вік обстежуваних юнаків становив від 16 до 21 року. У дослідженні взяли участь 127 спортсменів-баскетболістів та 115 юнаків не спортсменів.

За результатами дослідження встановлено, що 12% спортсменів-баскетболістів і 10% юнаків контрольної групи мають 0(I) групу крові. Спортсменів-баскетболістів з А(II) групою крові становить 26%, у юнаків, що не займаються баскетболом, друга група крові зустрічалася у 66%. В(III) група крові характерна для 53% баскетболістів, тоді як для юнаків контрольної групи – лише для 21%. АВ (IV) групу крові мають 9% спортсменів-баскетболістів і 3% юнаків, що не займаються спортом.

Отже результати досліджень свідчать, що серед баскетболістів найбільш характерною є В(III) група крові, тому у перспективних баскетболістів серологічним маркером може бути В (III) група крові.

Стадник Н.М., Зайцева О.М., Коц В.П.
ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМПАТІЇ ЯК ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТУ
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Поняття «емоційний інтелект» приймається як те, що пов'язане з соціальним інтелектом. Розробка питання соціального інтелекту проводилась такими дослідниками, як Дж. Гілфорд, Х. Гарднер і Г. Айзенк (Дегтярев А. В. 2012). Ми згодні, що емоційний інтелект хоч і тісно пов'язаний з соціальним інтелектом, але має свою специфіку. Тому ці два поняття можуть бути представлені, як пересічні області (Ушаков Д. В., 2005). Узагальнюючи погляди вчених можна сказати, що емоційний інтелект – стійка ментальна здатність, частина великого класу ментальних здібностей. Емоційний інтелект можна розглядати, як підструктура соціального інтелекту. У структуру емоційного інтелекту входять здатність до усвідомленої регуляції емоцій, розуміння (осмислення) емоцій, асиміляції емоцій в мисленні, розрізнення і вираження емоцій. У теоретичному плані концепція емоційного інтелекту відображає ідею єдності афективних та інтелектуальних процесів (Селюкова, 2015). Успішність людини залежить від різних факторів. Успішність людини в різних сферах життя і діяльності, як показують практичні дослідження має певний зв'язок з вираженістю

емоційного інтелекту. Дослідження і використання поняття емоційного інтелекту є дуже перспективним.

Емпатія (англ. empathy від (грец. patho) — співпереживання) — розуміння відносин, почуттів, психічних станів іншої особи в формі співпереживання. Виділяють різні види емпатії: емоційна емпатія, заснована на механізмах проєкції і наслідування моторних і афективних реакцій іншої людини. Когнітивна емпатія базується на інтелектуальних процесах — порівняння, аналогія і т. д. Предиктивна емпатія проявляється здатністю людини передбачати афективні реакції іншої людини в конкретних ситуаціях. У дослідженнях проблеми емпатії провідними науковцями виокремилося два основних напрямки: когнітивний та емотивний.

Представники когнітивного напрямку розкривають емпатію, як інтелектуальний процес пізнання іншої людини через аналіз її особистісних якостей. За такого підходу емпатія визначається як усвідомлення внутрішнього світу іншої людини (Карамуратова Р., 1986). Серед прихильників цього напрямку існує погляд на емпатію, як на інтуїтивне пізнання емоційного стану іншої людини (Ковалев А., 1975, Шибутані Т., 1969). Представники другого напрямку трактують емпатію, як емоційний стан, що виникає у людини, як відгук на переживання іншої особи, як здатність перейматися емоційним станом іншої людини (Гаврилова Т., 1975, Пашукова Т., 1985, Рузька А., 1975).

Деякі дослідники відокремлюють не лише когнітивний та емотивний, а й діяльнісний компонент емпатійної взаємодії або дієву емпатію, яка відрізняється активним сприянням, допомогою іншій особі (Л. Джрнзян, 1984, М. Обозов, 1981, Н. Саржвеладзе, 1975).

Можна виділити три основних фази перебігу емпатії, функціонування яких забезпечується різними психологічними механізмами. Емотивно-когнітивна фаза емпатійного процесу — це перша фаза. Основні психологічні механізми цієї фази — це емоційне зараження у поєднанні з аналітико-мнемічною діяльністю та емпатійна ідентифікація. Почуттєва фаза емпатійного процесу — це друга фаза. Основним психологічним механізмом функціонування цієї фази є емпатійна децентрація, тобто подолання егоцентричних тенденцій, перетворення власних почуттів суб'єкта емпатії шляхом інтеріоризації переживань об'єкта емпатії. Ці процеси спричинюють виникнення співчуття. Вчинково-дієва фаза емпатійного процесу — це третя фаза. Вона характеризується активним втручанням суб'єкта емпатії в ситуацію, що склалася у об'єкта емпатії, через специфічну дію — вчинок.

Метою нашого дослідження було вивчення психофізіологічного емоційного компоненту — емпатії. У дослідженні брали участь студенти першого курсу факультету дошкільного виховання, психології та природничого та початкового навчання у кількості 41, у котрих вивчали особливості психофізіологічних компонент, у тому числі і емпатії та самомотивації за тест-опитувальником Голлома. При проведенні дослідження виділено п'ять груп волонтерів: із високим рівнем емпатії, рівнем вище середнього, середнім, нижче середнього, низьким. Виходячи із результатів дослідження психофізіологічного показника емпатії у досліджуваних студентів даного факультету, виявилось, що у них домінує вище середнього та високий рівень емпатії, що разом складає 70,73%. На останньому місці виявилася кількісно група з рівнем емпатії нижче середнього, вона була найменш чисельною. У цій групі було на 36,58% менше досліджуваних, ніж у групі із рівнем емпатії вище середнього. Незначною була і група з низьким рівнем емпатії - 7,3% всього.

Після визначення характеристик сили нервової системи, нами було виділено три групи — з сильною нервовою системою, із середньою по силі нервовою системою та із слабкою нервовою системою. З метою порівняння показників емпатії у різних за силою нервової системи групах провели аналіз характеристики емоційної складової інтелекту емпатії. Найбільша домінуюча кількість волонтерів з високим рівнем емпатії (на 8,3% більше, ніж у групі із середньою силою нервової системи, та на 4,8 % більше ніж у групі із слабкою нервовою системою) відмічена у тих, хто має сильну нервову систему. Кількість тих, що мають вище середнього рівень емпатії також більша серед волонтерів із сильною нервовою

системою (на 27,3 % більше, ніж у середньої сили нервової системи, та на 23,8% більше, ніж у слабкої сили нервової системи). Серед волонтерів із сильною нервовою системою кількість із низьким рівнем емоційної складової інтелекту емпатії була на 11,9 % меншою). Найменший рівень управління емоціями виявився у досліджуваних із слабкою нервовою системою (28,2%), а проміжний рівень – у досліджуваних із середньою силою нервової системи (16,6%).

Актуальними є питання тривожності (Коц С.М., 2015, 2016). Даних по емпатії у досліджуваних з різним рівнем сили нервової системи немає. Висловлюють думку про наявність нижчого рівня емпатії при вищому рівні тривожності, у той час, як нижчий рівень тривожності корелює із вищими рівнями емпатії (Селюкова Т.В., 2015). Є думка, що студенти, які мають вищий рівень, кращу здатність виявляти емпатію, переконані у тому, що їх активність буде мати результат, їх діяльність ефективна та високопродуктивна (Дегтярев А. В., 2012). А оптимізм, зазвичай, тягне за собою справжнє покращення працездатності та результативності, активності. Для фізичного стану позитивний настрій має також значення неабияке.

Зміст емпатії за думкою дослідника М. Обозова (1979), полягає в розгляданні емпатії так, що сприяння іншій особі не компонент емпатії, а як вища форма її прояву з одного боку та — як заключну фазу емпатійного процесу — з іншого.

Таким чином, як показали результати досліджень, відмічено достатньо високий рівень емпатії. Кількість досліджуваних у групі з високим та вище середнього рівнями емоційної складової інтелекту емпатії більша на 58,55%, ніж у групах з низьким рівнем та нижче середнього рівнями емпатії. Якщо згодитись, що внутрішня мотивація як інтерес до навчання і провідна умова для навчальної успішності властива студентам з високим рівнем емоційного інтелекту, а емпатія – це складова емоційного інтелекту, то можна говорити про позитивну тенденцію та налаштування. Однак, все-таки, рекомендуємо працювати у напрямку підвищення емпатії. Це можна здійснювати через вміння керувати своїми емоціями у повсякденному житті. Щоб навчитись керувати своїми емоціями у повсякденному житті, треба пізнавати себе. Якщо ви думаєте, що знаєте себе дуже добре, то ви помиляєтеся. Протягом усього життя людина тільки й робить, що впізнає себе все краще і краще. Заглянути в себе страшно, а ще страшніше - тільки познайомитися із собою в уже досить «пристойному» віці. Якщо ви не займетеся самопізнанням, то ваші емоції візьмуть над вами верх.

Щоб пізнати себе, потрібно частіше прислухатися до себе. Що знаходиться всередині нас? Чого ми дійсно хочемо? Розуміючи це, потрібно відразу ж «включити мозок» і зіставити почуття і раціональне мислення. Ми повинні зрозуміти різницю між «я відчуваю» і «я думаю». У кожній конкретній ситуації потрібно чітко розуміти, яка конкретна емоція охоплює вас. Аналізуйте себе, контролюйте те, що відчуваєте. Самопізнання допоможе навчитися розуміти та інтерпретувати свої емоції в кожній конкретній ситуації.

Фендрикова Н.О., Іонов І. А.

ФІЗИЧНА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ І ВИТРИВАЛІСТЬ ТВАРИН. ЯК ЇЇ ПІДВИЩИТИ?

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Актуальними проблемами фізіології м'язової діяльності є підвищення працездатності і стійкості до фізичних навантажень. Для цього необхідно максимально сприяти адаптації тварин до умов м'язової діяльності адекватно і своєчасно коригувати її фізіологічний стан, щоб уникнути перетренованості, мінімізувати психологічний і фізіологічний стрес, і тим самим забезпечити тварині умови для найбільш повного розкриття свого генетичного потенціалу і породних можливостей. Для підвищення працездатності м'язів використовують фармакологічні препарати недопінгового характеру.